

# ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿ

...ನತನ ಜಗತ್ತಿಗೊಂದು ಪರಿಭ್ರಮಣ



ಸಂಚಿಕೆ- ೫

ಸಂಪುಟ- ೧

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್

ಅಕ್ಟೋಬರ್

೨೦೦೭

...ಬಂತು ತುಂಬಿ ಗಾನ ತುಳುಕಿ  
ಬಂತು ಚಿಟ್ಟೆ ಬಣ್ಣ ಸೋಕಿ,  
ಒಂದು ಜೇನ ಹನಿಯ ಹುಡುಕಿ  
ಒಂದು ಬಣ್ಣಕಾಗಿ ಬೆದಕಿ  
ಭೃಂಗ ಗುಂಗು ಹಿಡಿಸಿತೋ  
ಚಿಟ್ಟೆ ನೃತ್ಯವಾಡಿತ್ತು...



ಎಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಚೆಲು ಗುಲಾಬಿ  
ಬಾರ ಚಿಟ್ಟೆ, ಬಾರ ತುಂಬಿ  
ಮನದ ತುಂಗ ಶೃಂಗದಲ್ಲಿ  
ಎನ್ನ ಹೃದಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ  
ದೈವತವಿರದ ಕೂಟದಲ್ಲಿ  
ಆತ್ಮನಮರ ತೋಟದಲ್ಲಿ  
ಸದಾನಂದದೂಟೆಯಲ್ಲಿ  
ಹಾಡಿ ನೃತ್ಯವಾಡಿರೇ  
ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರೇ...

- ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ

ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿ, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ದೇಚೂರು ರಸ್ತೆ,  
ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆ ಸಮೀಪ, ಮಡಿಕೇರಿ, ಕೊಡಗು, 571201  
ಫೋನ್ ನಂ: 9880592986, 9964140927

ಇ-ಮೈಲ್ ವಿಳಾಸ: noopurabhramari@rediffmail.com

## ಮಂಜಿಲೆ

ಖಾಸರಿ ಪ್ರಸಾರದ ದ್ವೈಮಾಸಿಕ

ಸಂಪಾದಕಿ : ಮನೋರಮಾ ಬಿ. ಎನ್

ಮನಸ್ಸು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಷ್ಟೂ ದೇಹ ಚೈತನ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಮೂಲ ವ್ಯಾಯಾಮ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಮೂಲಕ ದೈಹಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಗುರಿ ನೃತ್ಯದ್ದು. ನೃತ್ಯ ಕೇವಲ ರಸ ಪ್ರಧಾನವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಧಾನವೂ ಕೂಡಾ! ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳ್ಳುವ, ಕಲೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ನರ್ತನವನ್ನೇ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ನೃತ್ಯವೇ ಜಗತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಮರೆಸುವ ಶಕ್ತಿ ನೃತ್ಯಕ್ಕಿದೆ. ನರ್ತಕರು ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ದೃಢಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಂತೂ ದೇಹ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿಸಿ ದಿನವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಮಷಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆವರು, ಮೂತ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ; ಪರಿಣಾಮ ನೀರಿನ ಸೇವನೆಯನ್ನು, ಹಸಿವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ...ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ, ಶ್ರುತಿಬದ್ಧವಾಗಿ.

ನೃತ್ಯ ; ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿರಲಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಜನಪದವಾಗಿರಲಿ; ಮನೋದೈಹಿಕ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಉದಾ: ಕಾಪೋಯಿರಾ ಎಂಬ ಯುದ್ಧಪ್ರಿಯ ಡೊಂಬರಾಟದಂತಿರುವ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ರೇಖೆಯೊಳಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಾಗುತ್ತಾ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಏಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾ ಓಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೃತ್ಯದಿಂದ ರಕ್ತದೊತ್ತಡ ಹತೋಟಿಗೆ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ, ಹೃದಯ ಸದೃಢಗೊಂಡು ಕಾಯಿಲೆ ಶಮನಗೊಳ್ಳುವುದು. ದೇಹ ಸಮತೋಲನಗೊಂಡು ವಿಚಾರ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ

ವಿವೇಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೃತ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು. ಅದರ ರಾಗ, ತಾಳ, ಭಾವ, ಲಯದ ಅಪೂರ್ವ ಸಮ್ಮಿಲನ ದೇಹದ ಇಂಚಿಂಚಿಗೂ ಯೋಗ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನೃತ್ಯಪಟುಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಹಲವಾರು. ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತತೆ, ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ ವರ್ಧನೆ, ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಹಸನ್ಮುಖ-ಮೃದುವರ್ತನೆ, ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯ, ಸಮತೋಲನದ ಮನಸ್ಸು, ಬೊಜ್ಜು ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ನಿರಾಳ ಉಸಿರಾಟ, ಭಾವಪೂರ್ಣತೆ, ಚೈತನ್ಯ, ಏಕಾಗ್ರತೆ....

ಹಾಗಾದರೆ ನರ್ತಕರಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ! ಸಹಜ. ನರ್ತನವೇ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಸಮರ್ಥನೀಯವಲ್ಲ. ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ನೃತ್ಯ ಸಾಧನೆಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಲಾವಿದರು ಹಲವು ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಜೀವನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಮಾನಸಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು, ಆಹಾರ, ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ದೈಹಿಕ ತೊಂದರೆಗಳು ಇರುವಾಗ ಶರೀರದ ಸುಸ್ಥಿತಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಅಗತ್ಯ. ವ್ಯಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ಶರೀರ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿ ಒಂದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಏಕೋದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಶರೀರ ವಿಶ್ರಾಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮೂಡಿ ನೃತ್ಯ ಸಾಧನೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ರಂಗಕಲೆಯೆಂದು ಸೀಮಿತವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನೂ ಸಮೀಕರಿಸಿ ನೃತ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ದೈಹಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಳವೆನಿಸುವ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಉದಾ: ಸ್ತಂಭ ನೃತ್ಯವೆಂಬ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಬಕ್ಕೊಂದು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಸುತ್ತ ತಿರುಗಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಸಡಿಲಗೊಂಡು, ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಕೊಬ್ಬು ಕ್ರಮೇಣ ಕರಗುತ್ತಾ ತೋಳುಗಳು ಬಲಿಷ್ಠಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದ ಮಂದಿಗಂತೂ ಇದು ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಂತೆ!

ಏರೋಬಿಕ್‌ನಂತಹ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ಆರೋಗ್ಯಮುಖಿ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ನೀಡಿದ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಯುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಆದರೆ, ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗಂತೂ ಮೆಟ್ರೋಪಾಲಿಟನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಫ್ಯಾಷನ್ ಮಾತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತ. ಜೊತೆಗೆ ಬಹುಜನರಿಂದ ( ಶ್ರೀಮಂತ, ಮೇಲ್ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ) ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದ ತುತ್ತಾದ ಮಾಧ್ಯಮ.

ನೃತ್ಯದ ಆರೋಗ್ಯಮುಖಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವುದೂ **ಭ್ರಮರಿ**ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಈಗಾಗಲೇ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು, ಅದರ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಂಚಿಕೆಗೊಂದರಂತೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನೃತ್ಯವೆಂಬುದು ಮನರಂಜನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ಆರಾಧನೆ; ಅದು ಸಂವಹನ ; ಕಲಿಯುವಾತನಿಗೂ, ಕಲಿಸುವಾತನಿಗೂ, ಕಲಾವಿದನಿಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೂಡಾ!

ಈ ಬಾರಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಪತ್ತಿಸಿ, ಫೋನಾಯಿಸಿ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನೂಪುರ ನೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲಲಿತಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್, ನೃತ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಧರ್ ಮತ್ತು ಅನುರಾಧಾ ಶ್ರೀಧರ್, ಯಕ್ಷಗಾನ ಚಿಂತಕ, ಕಲಾವಿದ ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರ್ ಜೋಷಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಡಾ|| ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಕಾಮತ್, ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರಾಜಕುಮಾರ್, ಉಡುಪಿಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಕೊಡವೂರು ಸುಧೀರ್ ರಾವ್, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರವಾಚಕಿ, ವಿಮರ್ಶಕಿ ಡಾ|| ಸಬೀಹಾ ಭೂಮಿ ಗೌಡ, ಉಜಿರೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿರಾಜ, ಕೇಶವ ಹೆಗ್ಡೆ, ಸನ್ನಿತ್ರರಾದ ಚಿತ್ರಾ ಕರ್ಕೇರಾ, ಸಿಂಚನಾಮೂರ್ತಿ, ಮಹೇಶ್ ಭಗೀರಥ, ನಟೇಶ್, ಜೋಸೆಫ್...ಹೀಗೆ...ಪಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ನಮ್ಮೊಂದಿಗಿದ್ದೀರಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇಕೆ?

ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೊಸತೊಂದಿಗೆ, ಹೊಸ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ..

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ,  
**ಓ ಮನೋರಮಾ ಬಿ. ಎನ್**



**ಪುಲೆ, ತನ್ನೀಕಾ, ಕಾರಂತ ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನತೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನ**

**ಓ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂ. ಭಟ್**

ಅದು 1873. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಚಳುವಳಿಯ ತೀವ್ರ ಕಾವು. ಆಂಗ್ಲರ ದುರಾಡಳಿತ, ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ. ಅಜ್ಞಾನ, ಬಡತನಗಳು ಜನರನ್ನು ಹಣೆದು ಹಾಕಿದ್ದ ಸಮಯ. ಆಗ 'ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಸಮಾಜ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಜ್ಯೋತಿ ಬಾ ಪುಲೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು ದಕ್ಕಿದ ಪ್ರಬಲ ಅಸ್ತ್ರ 'ಪೋವಾಡ' ಹಾಗೂ 'ತಮಾಷಾ' ಎಂಬೆರಡು ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು.

ಕ್ರಾಂತಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯಾಜಮಾನ್ಯದ ಶೋಷಣೆ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆಯ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಾಗ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶಿವಾಜಿ ಪೋವಾಡದ (ಮರಾಠಿ ಯೋಧರ ಶೌರ್ಯ, ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಲಾವಣಿ) ಮೂಲಕ ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಧೀರೋದಾತ್ತ ನಾಯಕನಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟ. ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ಅವರೆಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿರದ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯಗಳು ಈ ಜನರ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತದ್ದು ಪೋವಾಡದ ಹಾಡುಗಳ ಗುಂಗಿನಿಂದಾಗಿ. ಭೂಮಾಲೀಕರ ಮನ ಕರಗಿಸಿದ್ದೂ ಇವುಗಳೇ!

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವಿಧೆಡೆಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಜನರನ್ನು ತಮಾಷಾ ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲಾಯಿತು. ತಮಾಷಾದ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಜನರ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪುನರ್‌ಶೋಧ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ತಮಾಷಾ, ಪೋವಾಡಗಳು ಹೊಸ ಮೆರುಗು ಪಡೆದು ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಜನರ ನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನ

ಭಾಗಗಳಾದವು. ಮುಂದೆ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿತ 60-70ರ ದಶಕದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಾತ್ರಾ'ವನ್ನು ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು.

\* \* \* \* \*

**ಈ** ಶತಮಾನದ ಒಂಟು ದಶಕ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಭತ್ತೀಸಫರ್‌ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದು ಜನಪದ ನೃತ್ಯ 'ನಚ್ಚಾ'ದ ಪುನರ್ಜನ್ಮದೊಂದಿಗೆ. ಅದರ ಕಾರಣಕರ್ತ ರಾಯ್‌ಪುರ್ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಊರಿನ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಉತ್ಸಾಹಿ ಯುವಕ ಹಬೀಬ್ ತನ್ವೀರ್. ಹಬೀಬ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದದ್ದು ಯುರೋಪಿನ ರಾಯಲ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಡ್ರಾಮ್ಯಾಟಿಕ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಸ್ಟಲ್ ಓಲ್ಡ್‌ವಿಕ್ ಥಿಯೇಟರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ.

ಹಬೀಬ್ ತನ್ವೀರ್ ವೃತ್ತಿ ಬದುಕನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗಿನೂ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರಿವಾದದ್ದು, 'ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ರಂಗಪ್ರಕಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಆಶೋತ್ತರಗಳು, ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲು ಅಶಕ್ತವಾದವು ಎಂದು!' ಹಾಗೆಂದು ಭತ್ತೀಸಫರ್‌ನ ಜಾನಪದ ನೃತ್ಯ 'ನಚ್ಚಾ'ದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಇದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ತನ್ವೀರರೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ 'ನಯಾ ಥಿಯೇಟರ್'ನ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಜಾನಪದ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಅವರ ಕಲೆಗೆ ಕುಂದು ಬರದಂತೆ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಹಲವೆಡೆ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಾದವು. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದದ್ದು ಅವರ ಮೂಲ ನಾಟಕ 'ಆಗ್ರಾ ಬಜಾರ್'. 1963 ರಲ್ಲಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನೀ ಜಾನಪದ ಕಥೆಯೊಂದರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ 'ಚರಣ್‌ದಾಸ್ ಚೋರ್' ಜನಪದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ವಸ್ತುವಿನ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ

ಇನ್ನೊಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಇಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ನಾಟಕದ ಗಟ್ಟಿತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಹಬೀಬ್ ತನ್ವೀರ್‌ರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನಗೊಳಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದವು. ಬರಹವೊಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ 'ತನ್ವೀರ್‌ರ ಜನಪದದೊಡನೆ ಆಸಕ್ತಿ ಕೇವಲ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರೀ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಚೀನವಾದೀ (antiquarian) ತುಡಿತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಅದ್ಭುತ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇದರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯ ಅರಿವಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು!'

\* \* \* \* \*

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂಥಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಆಗಿದೆಯಾದರೂ (ಕಂಬಾರರು, ದೇವನೂರು) ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿರಳ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಆದರೆ ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಜನಪದ ಪ್ರಕಾರವೊಂದರ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ಅಂತರ್ಗತ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹೌದು. ಪುರಾಣವನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನವೂ ಹೌದೆಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುವ, ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸಂವಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಅವಕ್ಕಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೂರ್ತವಾಗಿ, ದೈನಂದಿನ ಭಾವಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನ. ಜಾನಪದದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲ, ದೇಶಗಳು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಕಾಲ ದೇಶಗಳೇ ಆದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

\* ————— \* ————— \*





ಪ ವೈಷ್ಣವಿ .ಎನ್.

ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ...

ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣದ ವಿಧ, ಅದರ ಹುಟ್ಟು, ಅದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲವೆ? ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿ. ಎಸ್. ಕೌಶಿಕ್ ಅವರು ವರ್ಣದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ವರ್ಣದ ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಹೇಗೆ? ರಚಿಸಿದವರು ಯಾರು? ಪುರುಷರ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ವರ್ಣಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೂಕ್ತ? ವರ್ಣಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಹೇಗಿದೆ? - ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಪೂರ್ವವೆನಿಸುವ ಸಂವಾದವಿದೆ.

ವಿ. ಎಸ್. ಕೌಶಿಕ್ ಅವರು ವರ್ಣದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ೪ ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧. ಜತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ ವಾಕ್ಯದ ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನಾ ರೀತಿ
೨. ಅಸಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯ
೩. ಕೈಶಿಕಿ ಎಂಬ ನಾಟ್ಯದ ವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ
೪. ನಾಟ್ಯ ಕ್ರಮ

ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಜತಿಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಬಳಸುವ ಶಬ್ದಗಳು- ತಜ್ಜಂ ಮತ್ತು ತದನಂ. ಒಂದು ವರ್ಣ ಮುರಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಜತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಜ್ಜಂ-ತಜ್ಜಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ೧೪ ಬಾರಿಯಾದರೂ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು.

**ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ**

**ತಜ್ಜಲಾನತಿ ಶಾಂತ ಉಪಾಸೀತ**

-ಭಾಂದೋಗ್ಯ, ೩.೧೪,೧

ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾರೆ  
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಾತಂ ತೇಜೋ ಬನ್ನಾದಿಕ್ರಮೇಣ ಸರ್ವಂ |

ಅತಃ ತಜ್ಜಂ ||

ತಥಾ ತೇನೈವ ಜನನಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿಲೋಮತಯಾ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಲಿಯತೇ ತದಾತ್ಮತಯಾ ಶಿಷ್ಯತ ಇತಿ ತಲ್ಲವ್||

ತಥಾ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲೇ ಅನಿ ಪ್ರಾಣಬೇಷ್ಪತ ಇತಿ ತದನಂ ||

ಅಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ ತೇಜಸ್ಸು, ನೀರು, ಅನ್ನ-ಮೊದಲಾದುವು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅದು ತಜ್ಜಂ ;

ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರತಿಲೋಮ (ಹಿಂದುಮುಂದಾದ) ಕ್ರಮದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಯವಾಗಿ ಅದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದು ತಲ್ಲಂ .

ಇದೇ ರೀತಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣತ್ರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ತದನಂ .

ತತ್, ತದ್ಧನ, ತಜ್ಜಂ, ದೃಕ್, ದಿಂಡಿಂ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಜತಿ, ಶೋಲ್ಕಟ್ಟು, ಅಥವಾ ಪಾಠಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿ.

ಇಂತವಕ್ಕೆ ಉಪನಿಷತ್ತು, ವೇದಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿನ ಘನಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳ ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇದೆ. ಉದಾ..

**ಜತಿ:**

ತಡಿಕು ದೀಂಙು ತಕ ದಿಂಙು ತಕ್ ತಕ  
ದೀಂ ದೀಂ ಙುಗುತ, ದೀಂ ಙುಗುತ, ಙುಗುತ

**ಧ್ಯಾನ ಮಂತ್ರ:**

ಭೋಖಂಡಂ ವಾರಣಾಂಡಂ ಪರಘರವಿರಟಂ ಡಂಪಡಂಪ್ರೋರುಡಂಪಂ  
ದಿಂಡಿಂಡಿಂಡಿಂಡಿಂಡಿಂಙಂ ದಹಮಹಿದಹಮೈರುಂಙಂಪರುಂಪೈಶ್ಚರುಂಪೈಃ....  
ತುಲ್ಯಾಸ್ತುಲ್ಯಾಸ್ತುತುಲ್ಯಾ ಧುಮಧುಮಧುಮಕೈಃ ಕುಂಕುಮಾಂಕೈಃ ಕುಮಾಂಕೈಃ  
ರೇತತ್ತೇ ಪೂರ್ಣಯುಕ್ತಂ ಅಹರಹಕರಹಃಪಾತುಮಾಂ ನಾರಸಿಂಹಂ ||

ಪ್ರಾಚೀನರು ನೃತ್ಯಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ೨ ವಿಧವಾದ ತಂತ್ರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಪಾಠಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು:

೧. ನೃತ್ಯವು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ. ಠಾಗಾರಿ ಇಂತಹ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಶಬ್ದಗಳು ಪದೇಪದೇ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಮುಂದೆ ಮನನ, ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ.

೨. ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉದ್ದೇಗಾವಸ್ಥೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಶಕ್ತಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಏಕಾಗ್ರತೆಯತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ವರ್ಣದ ಜತಿಗಳ ರಭಸದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯದ ಮಾದವತೆಯು ಈ ಎರಡೂ ಸುಖಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ೨ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೧. ಸಖ್ಯಾಸಕ್ತಿ - ಸ್ನೇಹಭಾವ, ಅವಣನೀಯ ಪ್ರೇಮ, ಏಕವಚನ ಪ್ರಯೋಗ

೨. ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ - ಶೃಂಗಾರರಸ, ರತಿಸುಖದ ಆನಂದ, ನಾಯಕಿಯು ತಾನು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವನನ್ನೇ ಪತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಂತರಂಗದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವಿಕೆ.

ಉಳಿದಂತೆ ಕೆಲವು ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ, ರೂಪಾಸಕ್ತಿ, ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮವೇದನಾಸಕ್ತಿ, ಪೂಜಾಸಕ್ತಿ, ತನ್ಮಯಾಸಕ್ತಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ದಾಸ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ಗುಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾಸಕ್ತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಾದರೂ ಅವು ಗೌಣ.

ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ೩ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಗಳ ಹೈಕಿ ಕೈಶಿಕೀ ವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದು ವರ್ಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಕೈಶಿಕೀ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಲಲಿತ ಭಾವ ಅಂಗಿಕಾಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಲಾಸ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಮನಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ, ಉಡುಪು ಇದರ ಮುಖ್ಯವಸ್ತು. ಈ ವೃತ್ತಿ ಕಲಿಯಲು ಜನ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರ, ನೈಪುಣ್ಯ, ಅಸ್ತಿತ್ವ ಬುದ್ಧಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ.

ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಂಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಂಗ ಎಂಬ ೨ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿ, ಮತ್ತು ಚಿಟ್ಟೆಸ್ವರಗಳು ಪೂರ್ವಾಂಗ ಭಾಗಗಳು. ಚರಣ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಾಯ ಸ್ವರಗಳು ಉತ್ತರಾಂಗ ಭಾಗಗಳು.

ವರ್ಣದ ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ:

### ಪೂರ್ವಾರ್ಧ

೧. ವರ್ಣದ ಪಲ್ಲವಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಠಾಡಿ ಅದು ಯಾವ ತಾಳದಲ್ಲಿಯೋ ಆ ತಾಳದಲ್ಲಿ ಜತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಜತಿ ಎಂಬುದು ಅಡವುಗಳ ಸರಮಾಲೆ. ಅಡವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಭಂಗಿ, ಹಸ್ತ-ಪಾದ-ಮುಖ (ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅಂಗಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ)ದ ನೃತ್ಯ ಚಲನೆ. ಮೊದಲ ಜತಿಯು ತ್ರಿಕಾಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅಂಗಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ, ನಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುವುದು.

೨. ಪಲ್ಲವಿಯ ೨ನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಠಾಡಿ ಪ್ರುನಃ ಒಂದು ಜತಿಗೆ ಅಡವು, ಅಂಗಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ ನಡೆಸಿ, ನಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು. ಅದರಂತೆ ಅನುಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರುನಃ ಒಂದು ಜತಿ; ಅಡವು, ಅಂಗಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ; ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿನಯ. ಪಲ್ಲವಿಗೂ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಜತಿಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ.

೩. ಚಿಟ್ಟೆಸ್ವರದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಡವು ಮತ್ತು ಅಂಗವಿನ್ಯಾಸ; ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿನಯ

### ಉತ್ತರಾರ್ಧ

೧. ಚರಣದಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿನಯ

೨. ಮುಕ್ತಾಯ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅಂಗವಿನ್ಯಾಸ

೩. ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿನಯ

ಆದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿಯ ವರ್ಣಗಳು ಈಗಿನ ಸಂಯೋಜನೆಗಿಂತಲೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಈಗಿನವರಿಗೆ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಕಲಾವಿದೆಯ ಶಿಸ್ತು, ಸಂಯಮ, ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡುವ ವರ್ಣವನ್ನು

ಸುಂದರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹಲವು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನುವ  
ಹಾಗೆ 'ಬೋರ್' .

ವರ್ಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು; ಉತ್ತರ ಅರ್ಕಾಟು ಜಿಲ್ಲೆಯ  
ಕಾರ್ವೇಲಟಿ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾರಂಗಪಾಣಿ, ಗೋವಿಂದಸಾಮಯ್ಯ, ಕೂನಸಾಮಯ್ಯ.  
ಗೋವಿಂದಸಾಮಯ್ಯನ ನವರಾಗಮಾಲಿಕೆ, ಮೋಹನ, ಭೈರವಿ, ಕೇದಾರಗೌಡ ವರ್ಣಗಳು  
ಒ ಗಂಟೆಯ ಅವಧಿಯುಳ್ಳವಾಗಿದ್ದವು. ಮೇಲತ್ತೂರಿನ ಚೌಕ ವಿರಭದ್ರಯ್ಯ ಬರೆದ  
ಸ್ವರಚಿತಿ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಹುಸೇನಿ ರಾಗದ ವರ್ಣಗಳು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ  
ಕೊಟ್ಟಿತು. ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪಚ್ಚಿಮಿರಿಯಮ್ ಆದಿಯಪ್ಪ ತಮ್ಮ ವಿರಿಯೋಣಿ,  
ಏಮಂದಯಾನರ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಖ್ಯಾತರಾದರೆ, ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತ  
೧೦೮ ರಾಗಗಳ ರಾಗಮಾಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಐದಾರು ಚೌಕವರ್ಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಉಳಿದಂತೆ  
ಪಂದನಲ್ಲೂ ಮೀನಾಕ್ಷಿ ಸುಂದರಂ ಪಿಳ್ಳೈ, ದಂಡಾಯುಧಪಾಣಿ ಪಿಳ್ಳೈ, ಮೈಸೂರು  
ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಖ್ಯಾತವೆನಿಸುವ ವರ್ಣಗಳ ಕರ್ತೃಗಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಡಾ|  
ಬಾಲಮುರಳಿಕೃಷ್ಣ, ಲಾಲ್‌ಗುಡಿ ಜಯರಾಂ, ಮಧುರೈ ಕೃಷ್ಣ ಅವರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ  
ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ರಚನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸ್ವರ-ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುಮೆಟ್ಟು ಅಡವುಗಳನ್ನು  
ಹಾಕಿ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ  
ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವಿದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿನಯದ ರೀತಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ  
ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಬಲ್ಲದು. ಅಂತೆಯೇ ವರ್ಣದ ಸ್ವವೇಶಗಳೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ  
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮಾಡುವವರು ಕಡಿಮೆ.  
ವಿವಿಧ ನಾಯಕಿ-ನಾಯಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವುಗಳ ಸಂಚಾರಿ ಭಾವಗಳನ್ನು  
ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದವರು, ಸಂದಿಗತ-ನೃತ್ಯ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವುಳ್ಳವರು  
ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಬಲ್ಲರು.

ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಯ್ಯುಕೊಳ್ಳುವ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಕಾ-ನಾಯಕಾ  
ಭಾವವಿರಬೇಕಾದದ್ದು ಕಡ್ಡಾಯ. ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಹೇರಳವಾದ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು.  
ವರ್ಣದ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿರಸ ಅಷ್ಟು ಔಚಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ  
ಅಭಿಪ್ರಾಯ. **ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡು ಹುಡುಗರು ಇದರ ಕಲಿಕೆ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ  
ಹೊರತಲ್ಲವಾದರೂ, ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಪೂರ್ಣವಾದ ವರ್ಣಗಳು  
ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೊಂದಲಾರವು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.**

ವರ್ಣಗಳ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು  
ಬಿಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯ ವಯಸ್ಸು, ಅನುಭವ  
ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು  
ಅಭಿನಯಿಸಲು ಹೊರಟರೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಕೇವಲ  
ರಿಣೆಪಾಠವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ!

ನರ್ತಕಿಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ಅಭಿನಯದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಅತಿಶ್ರಮ ತಾಳುವ  
ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು, ಗುರುಗಳ ಪಾಠಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ  
ವರ್ಣವನ್ನು ನರ್ತಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ, ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ನೈಪುಣ್ಯವಿರಬೇಕು.  
ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊನೆಯ ತನಕ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಾರು.

\* \* \*

**...ಹೊರಗೆ ಬರಲಿ ಬಂಗಾರ ಬೆಳ್ಳಿ, ಅದಕಿಹುದು ಭೂಮಿ ತೂಕ  
ತೆರೆಗೆ ಬರಲಿ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಿ  
ನಟಿ-ನಾಟ್ಯ ಜೀವ ಪಾಕ;  
ಕುದಿದು ದೇಶ ತಳಮಳಿಸುತಿರಲು ತಳಕಿಳಿಯೆ ಕ್ಷುದ್ರಕಸವು,  
ತುಪ್ಪವಾಗಿ, ಮನಕೊಪ್ಪವಾಗಿ  
ಗಮಗಮಿಸಬಹುದು ಯಶವು...**

## ಹಸ್ತ ಮಯೂರಿ

### ಮಯೂರ ಹಸ್ತ



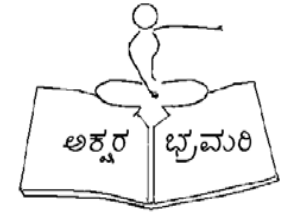
ಲಕ್ಷಣ : ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಉಂಗುರ ಬೆರಳಿನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಮಯೂರ ಹಸ್ತ. ಮಯೂರ ಎಂದರೆ ನವಿಲು ಎಂದರ್ಥ. ಸಾಮಾನ್ಯ

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಹಸ್ತದ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇಲ್ಲ.

ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ಹಸ್ತವು ದಿವ್ಯ ಮುದ್ರೆಯೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡರೆ, ಯೋಗದ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಮುದ್ರಾ- ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿ ಮುದ್ರೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮುದ್ರೆಯು ಪೃಥ್ವಿ ತತ್ವದ ಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಹನಶೀಲತೆ, ಕ್ಷಮಾಶೀಲತೆ, ಹಾಗೂ ಸಮತೋಲನದ ಪ್ರತೀಕ. ಪೃಥ್ವಿ ಮುದ್ರೆಯು ದೈಹಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ನಾರಣೆಗೆ, ಜ್ಞಾನ, ಸಹನೆ, ಕ್ಷಮಾಶೀಲತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಿಗತೆ, ದೇಹತೂಕ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಲು, ಮೈ ಕಾಂತ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದ್ದು. ಸುಮಾರು ೨೦ ಋಷಿಗಳ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯೋಗ-ಮುದ್ರಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

**ಅಭಿನಯ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಕಾರ ವಿನಿಯೋಗ :** ನವಿಲಿನ ಮುಖ, ಬಳ್ಳಿ, ಶಕುನದ ಪಕ್ಷಿ, ವಾಂತಿ ಮಾಡುವುದು, ಮುಂಗುರುಳು ತಿದ್ದುವುದು, ಹಣೆಗೆ ತಿಲಕ ಇಡುವುದು, ಕಣ್ಣಿರು ಸುರಿಸುವುದು, ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚರ್ಚೆ, ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಜಡೆಬಿಟ್ಟಿ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು.

**ಇತರೆ ವಿನಿಯೋಗಗಳು:** ಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು, ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ದೇವತಾ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದು, ಶಂಖ ಪೋಷಣೆ, ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಕ್ತದ ಚಿಟಿಕೆ ಹಾಕುವುದು, ಹುಬ್ಬು, ಲತೆಯನ್ನು ತೊಲಿಸುವುದು. ಮಯೂರಹಸ್ತವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದಾಗ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಶ್ವಮುಖದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಾಗ ಕಿರಿಯಣ್ಣ ಎಂದು ಶೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಯೂರವನ್ನು ಹಗುರವಾಗಿ ಹಿಡಿದಾಗ ಅದು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದ ಶೂಚಕ. ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆಸೆದಾಗ ಅದು ಸಿಂಧೂವರ ವೃಕ್ಷದ ಶೂಚಕ .



## ರಂಗ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಶ್ವಕೋಶ : ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮನು 'ಬನ'

ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ನಾಟ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ. ಹೊಸತೆನಿಸಲು, ನಮ್ಮನ್ನು ಓದಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು, ಅರಿವಿನ ಕಿಚ್ಚು ಹಚ್ಚಲು ಈ ಬಾರಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಕ್ಷರ ಭ್ರಮರಿಯದ್ದು. ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಂಜನೆಯೂ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. 'ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಪುಸ್ತಕದ ತಾಕತ್ತು.' ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲೂ ನೃತ್ಯದ ಕುರಿತ ಪ್ರಮುಖ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ, ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಆಶಯ ನಮ್ಮದು. ಈ ಮೂಲಕ ಓದುವ ಅಭಿರುಚಿ, ನೃತ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯೂ ಜೊತೆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಭ್ರಮರಿ. ಅಕ್ಷರ ಲೋಕದಲ್ಲೊಂದು ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ನೀವು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗಿರುತ್ತೀರಿ ಅಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಸಂವಾದ, ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಭ್ರಮರಿಯ ಕದ ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಾರಿಯ ಭ್ರಮರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಆದಿಗ್ರಂಥ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ...

**ಭಾರತದ ರಂಗಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ನಾವು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಾದರೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಭರತಮುನಿವರಚಿತ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ಹಲವು ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲೇ ಇರುವ ವಿಶ್ವಕೋಶವಿದು. ಇದು ಕೇವಲ ಭರತನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಕಲೆಗಳಿಗೂ ಆಕರ ಗ್ರಂಥ.**

ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ೨ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೨ ಶತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ರಚಿತವಾಯಿತೆನ್ನಲಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆ ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತದ ಪೂರ್ವದೊಳೆ ಅಥವಾ ನಂತರದ್ದೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿಗದಿತ ಆಧಾರಗಳೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಗದ್ಯದ ಶೈಲಿ ತೀರಾ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೇನಲ್ಲ.



ಇದರ ಕರ್ತೃ ಭರತನೆನ್ನೆಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಭರತನೆನ್ನುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜನ ಆಗಿಹೋಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಅವರ ಪೈಕಿ ಇಂತಹವನೇ ಇದನ್ನು ಬರೆದಾತ ಎಂಬ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೂ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಭರತಮುನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವವರು ಎಲ್ಲೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ದುಷ್ಯಂತನ ಮಗ ಭರತ ಭಾರತದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೆನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಭರತನೆನ್ನುವವನು ಮುನಿಯೇ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರತೀತ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಂತದ್ದು. ಕಾಳಿದಾಸನೂ ತನ್ನ ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಾಟ್ಯದ ಉಗಮದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗ ಮತ್ತು ರಂಗದ ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ೩೬೬ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ.

**ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ದೊರಕಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೇ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಕುಚಿತ ಆವೃತ್ತಿ, ಐದನೇಯ ವೇದ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ನಾಟ್ಯವು ಪಂಚಮವೇದ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅದರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಎನ್ನುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಅರ್ಥ ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಅನಾದಿ ಎಂಬುದು. ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಎಷ್ಟೋ ನೃತ್ಯಗುರುಗಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೂ ಇಲ್ಲ!**

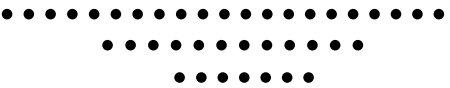
ರಂಗದ ಸ್ವರೂಪ, ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಛಂದಸ್ಸು-ಸಂಗೀತ-ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತ ನೀಡುವ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ. ನಿರೂಪಣೆಯು ಶ್ಲೋಕ, ಗದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಪಾತ್ರ ಸಂಭೋಧನೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಋಷಿ ಮುನಿವರೇಣ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಿ ನಾಟ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿರುವುದು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಥಮ ಅಧ್ಯಾಯ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯು ಭಾಷಾನುವಾದವನ್ನು ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಗರದ ಹೆಗ್ಗೋಡು ಪ್ರಕಾಶನದಿಂದ ಹೊರತರಲಾಗಿದ್ದು,

ಆದ್ಯ ರಂಗಾಚಾರ್ಯ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಚಿಪ್ಪಣಿ ಹಾಗೂ ಅನುಬಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅವತರಣಿಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗ, ಡಾ| ಮನಮೋಹನ್ ಘೋಷ್, ಬಡೋದೆ ಆವೃತ್ತಿ, ನಿರ್ಣಯಸಾಗರ ಆವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಬರೀ ೬ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಅಭಿನವ ಭಾರತೀ ಎಂಬ ಭಾಷಾನುವಾದವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದರೆ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರೀ ಕೇತಕರು ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂಚೆ ಶಿಲಾಲನ್, ಕೃಶಾಶ್ವರ ನಟಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾದರೂ ಇವೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ತರುವಾಯ ಗೋಚರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಮುಂಚೆ ಸೂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಆಖ್ಯಾನ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಇಂದಿನವರೆವಿಗೂ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಲು ಸಹಕರಿಸಿದುದು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ದೊರಕಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೇ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಕುಚಿತ ಆವೃತ್ತಿ, ಐದನೇಯ ವೇದ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ನಾಟ್ಯವು ಪಂಚಮವೇದ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅದರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಎನ್ನುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಅರ್ಥ ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಅನಾದಿ ಎಂಬುದು. ಇಂಥ ಹಲವು ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ವಿಶೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಾಲ, ಕರ್ತೃವಿನ ಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಚರ್ಚಾಸ್ಪದ. ಹತ್ತು ಶತಮಾನಗಳಿಗೂ ಮೊದಲೇ ಉದ್ಭಟ, ಲೋಲ್ಲಟ, ಶಂಕುಕ, ಕೀರ್ತಿದರ, ಅಭಿನವಗುಪ್ತ ಮುಂತಾದ ಚೇತಾಕಾರರು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ 'ಬರೆದವನು ಮುನಿ, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವೇದ, ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೇ ನಿಜವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ; ಅದನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಬಾರದು ಅನ್ನುವ ನೃತ್ಯಗುರುಗಳ ತರ್ಕವೂ ಜೊತೆಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸ್ವತಃ ಭಕ್ತತಮುನಿಯೇ 'ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ವೇಷ-ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಪ್ರದೇಶದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಜನರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ನಟನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಕಾಲ್ಯಾಣಗುಣವಾಗಿ ಸರಿಯೆನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದವರು ಅಥವಾ ಹೊಸತನವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಎದವು ಬದ್ಧ-ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ವಿಷಾದದ ಸಂಗತ ಏನೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಧ್ಯಂತವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಎಷ್ಟೋ ನೃತ್ಯಗುರುಗಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಿದೆ! ನೃತ್ಯ ಕಂಭೂಮಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಲವೆಡೆ ಕೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಕಾಲು ತೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಕೊರತೆ, ಅನಾಸಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ!



## ಅಂಗಳದ ಮಾತು ತಿಂಗಳ ಚರ್ಚೆ

ಕಳೆದ ಬಾರಿಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಗುರು, ಕಲಾವಿದ, ವಿಮರ್ಶಕ ಹದ್ದುಜಾ ಶುರೇಶ್ ಅವರು ಭರತನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಡುವಿನ ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯ ನೃತ್ಯಗುರು ಮುರಳೀಧರರಾಯರು ದರ್ಶನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭರತನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಅಭಿನಯ ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂವಾದವೂ ಇದಾಗಿತ್ತು.

ಅಂತೆಯೇ ಈ ಬಾರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ತಾಳಮದ್ದಳೆ ಕಲಾವಿದ, ವಿಮರ್ಶಕ, ಶಂಶೋಧಕ, ಸಂಘಟಕ, ಯಕ್ಷಗಾನ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ|| ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಷಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಂಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಳದ ಬಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

The article discusses gender imaging in a powerful manner. Yet there could be other perceptions too.

To say that women go well with male dresses, and not the same case if it is the otherway round; does not by itself establish that women are more suited to perform / express both genders better. Both genders have their own advantages and disadvantages in depicting the other sex.

The belief that a women's body is better suited to perform Bharatanatyam, is a cultural presumption by frequency. Bharatanatyam could look different, and yet equally artistic, if it was historically performed more by men for long.

So also, the face and ethos of Bharatanatyam could have had a different tradition, different of aesthetics if it were taught in the historical period by female Gurus. Still it could have had the same level of development as it has today in a different

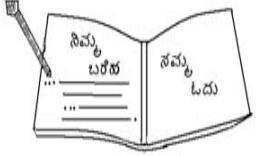


..ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿಯ ಈ ಶಂಚಿಕೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಮುಂದಿನ ಶಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಶುದ್ಧಭರುಚಿಯ ಚರ್ಚೆಗಳು ಮಾಡಿಬಂದರೆ ಉತ್ತಮ.

- ಮುರಳೀಧರರಾವ್, ನೃತ್ಯಗುರು, ಮಂಗಳೂರು

..ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿಯ ಮೂಲಕ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಭಿನಂದನೀಯ.

ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಂದರೆ ಹೋರಾಟದ ನಿರ್ವಹಣೆಯೇ ಸರಿ.



- ಡಾ|| ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಷಿ  
ಯಕ್ಷಗಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಮಂಗಳೂರು.

ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿಯ ಲೇಖನಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೂಪುರದಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಶ್ರಮವು ಸಾಧನೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಲಿ. ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನೂಪುರ ಬೆಳಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ದೇವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿ ಕೊಡಲಿ. ಹಿರಿಯ ಗುರುಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ. ಜೊತೆಗೆ ಹಿರಿಯ-ಕಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಚಿಂತನೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಲಿ.

- ಡಾ|| ಡಿ. ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಕಾಮತ್, ನಿರ್ದೇಶಕರು  
ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ನಡುವಿನ ಅಸಮಾನತೆಯ ಕುರಿತಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ತುಂಬಾ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ನೆರವಾಗಿ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದ ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಲಭ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಭ್ರಮರಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಂಥವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಗುವಂತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

-ಸಿಂಚನ ಮೂರ್ತಿ, ಕುವೆಂಪು ನಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿರುವ ಹೊಸತನವು ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿ ನೃತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂಬುದೇ ಆಶಯ.

ಬಹುಷಃ ನೂಪುರ ಭ್ರಮರಿಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಭರತನಾಟ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ, ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತಲುಪಿಸುವ, ವೃತ್ತಿಪರವೆನಿಸುವ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆ ಬೇರೊಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಈವರೆಗೆ ಕ್ರಮಿಸದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ವಿಜ್ಞಾನ, ಪರಿಶರ, ಕೃಷಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದ್ದರೂ ಲಲಿತ ಕಲೆ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವು ವಿರಳವೇ ಸರಿ. ಅದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಹಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಶಯ.

ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕಟಣೆಯಿಂದ ನಿಜಕ್ಕೂ ಪಿಳಿಗಿಯನ್ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

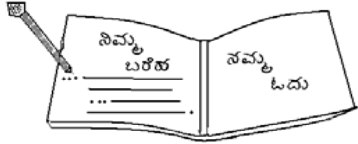
- ಸಂಪಾದಕೀಯ ಬರಹ ತುಂಬಾ ಸಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಸಂವಹನಶೀಲ. ಇಂತಹ ಸರಳ ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಮುಂದುವರೆಸಿರಿ.
- ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನವು ಉತ್ತಮ ಯೋಜನೆ. ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಾದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಾಲ್ಯ, ಆರಂಭಿಕ ಒಲವು, ಯಶಸ್ವಿನ ಹಾದಿ, ಅನನ್ಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ?
- ಭಾರತೀಯ ನೃತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು.
- ಮುದ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳು ಮಾಹಿತಿ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವಂತದ್ದಾಗಿದ್ದು ಮುಂದುವರೆಸಿರಿ.

• ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳಿಗೆ ಪುಟವೊಂದನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ, ಚರ್ಚೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ನಿಗದಿತ ವಿಷಯವೊಂದನ್ನು ಸಂವಾದ ವೇದಿಕೆಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪ್ರತೀ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು.

ಬಣ್ಣ-ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ಅಡಂಬರದ ಪುಟಗಳನ್ನು ಬಳಸದೆ, ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹೊರತರುವ ವಿಚಾರ ನಿಜಕ್ಕೂ ಉತ್ತಮ. ಸರಳತೆಯ, ವಿಷಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿರುವ ವಿಚಾರಗಳು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವಂತದ್ದು, ಮಾಲ್ಯಯುತವಾದದ್ದು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶುಭಾಷಯಗಳು.

**-ಕೆಲವ ಹೆಗ್ಡೆ ಕೊರ್ಪೆ (Msc,Mphil(Ph.d)**

**ಉಜಿರೆ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ದ.ಕ**



ಭ್ರಮರಿಯ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಖುಷಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಬರೆವಣಿಗೆಯು ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ, ಸುಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ವಿದ್ವತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿದೆ. ಭ್ರಮರಿಯ ವಿಷಯ, ಒಳಹೂರಣ ಅದರ ಅವರಣಕ್ಕೆ ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ಮಿಠಿ ನಿಂತಿದೆ ಕೂಡಾ! ಶುಭಾಷಯಗಳು ಮತ್ತು ಭ್ರಮರಿಯ ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶುಭ ಹಾರೈಕೆಗಳು.

**-ವಿ ಶ್ರೀಧರ್, ಅನುರಾಧಾ ಶ್ರೀಧರ್**

**ನೃತ್ಯ ದಂಪತಿಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರು  
ಬೆಲೆಬರ ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಭರತನಾಟ್ಯಂ, ಬೆಂಗಳೂರು.**



\* \* \*

ಹಿರಿಯ ನೃತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ತಿಂಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಜನರು ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಅವರದೇ ಆದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಿತ್ತರೆ ಕಲೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು; ಯೋಚನೆಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅನಿಸಿಕೆ. ಕಲಾಗಾರರಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮತನವೆಂಬುದು ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾಶವಾದೀತಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದೂ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಕಳಕಳಿ.

ಇಂತಹ ಸಂವಾದಗಳು, ಪಂಥಾಹ್ವಾನಗಳು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿವೆ. ಕಲಾವಿದರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ತಂದೆತಾಯಿಯರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಸಕ್ತ ಓದುಗಬಂಧುಗಳು ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತೂ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಾರಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು...!

೧. ಹೆಚ್ಚಿನ ನೃತ್ಯಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ನರ್ತಕಿಯರು CD ಅಥವಾ ಕ್ಯಾಪ್‌ಚ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭರತನಾಟ್ಯ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ !; ತಮ್ಮದಾದ ಶೈಲಿ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಗುರುಗಳೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಲಾಭವೋ? ನಷ್ಟವೋ?

೨. ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಭಾಭವನಗಳು ಒಂದು ಸಭೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ಮಾತಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಭರತನಾಟ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಹೃದಯರು ಪಾತ್ರಧಾರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ, ಭಾವಿಸುವಂತಹ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬರಿಯ ಬಾಹ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ನೋಡಿ ಒಳ್ಳೆಯದು- ಕೆಟ್ಟದ್ದು, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ-ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಟ-ನಟಿಯರ ಅಂತರಂಗಿಕ ಕಲೆಯನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ ತಿಳಿವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ, ಅವಕಾಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖಭಾವದ ವಿವಿಧ ಸಂಚಾರಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡಿನ ಒಳಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ಭಾವಗಳು (ವಿವರವಾದ ಅಭಿನಯ) ಬೆಲೆಕೆಲ ಅಥವಾ ಬೆಲೆಡವೆಲೆ?

**...ತಡವೇಕೆ ಮತ್ತೆ? ತೆರೆದಿಡಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾನದ ಮಾತಿನ ಲಹರಿಗಳನ್ನು  
ನಮ್ಮ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ.... \* \_\_\_\_\_ \***